

Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése (I. ütem)
Tájgazdálkodási Kézikönyvsorozat

Erdőtelepítés és -kezelés az ártéri tájgazdálkodásban

Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése (I. ütem)

Tájgazdálkodási Kézikönyvsorozat

Erdőtelepítés és -kezelés az ártéri tájgazdálkodásban

Kiadja a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság

A Tájgazdálkodási Kézikönyvsorozat további kiadványai:

Ártéri gyümölcstermesztés és biogazdálkodás

Legeltető állattartás

Kiegészítő tevékenységek a háztájiban

Ökoturizmus és vízi turizmus

A vidéki turizmus

Szerkesztette: Insomnia Reklámügynökség Kft.

Nyomda: D-Plus Kft., 2008

Tartalom

Bevezetés	5
Az erdő szerepe	6
Az erdő, mint tulajdon	7
Az ártéri ligeterdők	9
Az ártéri erdő felépítése	9
Az erdők termőhelyi viszonyai	12
A talaj	12
Az erdőgazdálkodás és az erdőtelepítés	14
A telepítés főbb tényezői	16
Szántóterületek, korábbi legelők/kaszálók erdősítése	17
Faültetvény átalakítása	18
Az erdő, mint jövedelemforrás	19
Jogszabályok	21
Támogatások	22
Agrártámogatás az erdőtelepítésre	22
Támogatási lehetőségek az UMVP keretein belül	22
Összegzés	33

Bevezetés

A Bodroghözben, a Cigánd-Tiszakarádi árapasztó tározó területe a Vásárhelyi-Terv Továbbfejlesztésének egyik tájgazdálkodási mintaterülete. A tározó kialakításával és az egykori erek és csatornák rehabilitációjával lehetőség nyílik a mélyártereken a vízkormányzásra, azaz a víz visszatartására és a víz igény szerinti elvezetésére. A vízkormányzás segítségével a magas vízállások vizei végigvezethetők a területen, szabályozott vízmennyiséggel és tartózkodási idővel. A kialakuló új vízgazdálkodási rendszer tájhasználat-váltást, mozaikos tájszerkezet kialakítását teszi lehetővé, ahol erdők, legelők, kaszálók, gyümölcsösök és szántók váltják egymást.

A víz tározása, szabályozott elvezetése csökkenti a csapadékos és aszályos időszakok vízellátási szélsőségeit.

A Tisza menti területeket hosszú évtizedeken keresztül az intenzív, nagyüzemi mezőgazdasági művelés jellemezte. Ez a művelési forma azonban hosszú távon fenntarthatatlannak bizonyult, elsősorban az adott térségre jellemző vízjárási viszonyok megváltozása miatt. A túlzott vegyszerhasználat, a termőföld túlterhelése is hozzájárult a talaj, a táj fenntarthatatlan kizsákmányolásához.

A tározó megvalósításával és a vízhálózat rehabilitációjával lehetőség nyílik az eddig feleslegesnek, sőt károsnak tartott, ám a csapadékhányos, aszályos időszakban kincssé váló víznek észszerű hasznosítására, elosztására az érintett területeken. Ezzel együtt a szántóföldi gazdálkodás felhagyásával természetszerű rétek és kaszálók alakíthatók ki, melyeket helyenként kisebb kiterjedésű ártéri mocsarak tarkíthatnak. A szántóföldi gazdálkodást helyenként keményfa-ligeterdők válthatják fel, ott ahol az árvíz levonulását nem akadályozza ezek telepítése.

Az élető víz folyamatos biztosítása teszi lehetővé a tájhasználat-váltást, a javasolt gazdálkodási formák kialakítását, - elősegítve az ember és a természet harmonikusabb kapcsolatát.

Az erdő szerepe

Az erdő az egyik legösszetettebb természeti, ökológiai rendszer, amely a környezetre gyakorolt hatásaiból következően az egészséges emberi élet egyik alapvető létfeltétele. Az erdőnek a termőtalaj-, a légkör- és a klíma védelmében, a vizek minőségének és mennyiségének szabályozásában meghatározó szerepe van. Az erdő segít megőrizni az élővilág fajgazdagságát, meghatározza, szebbé teszi a táj jellegét. A gyakran természetesnek tartott, ám óriási gazdasági értéket is jelentő védelmi hatások mellett megújítható természeti erőforrásként nyersanyagot és élelmet is termel. Jelentősége a vidéki lakosság megélhetése szempontjából sem elhanyagolható.

Az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV. törvény alapján erdőterületnek kell tekinteni minden 1500 m²-nél nagyobb, erdővel, vagy faültetvénnyel borított területet.

Az erdők rendeltetésük szerint lehetnek:

- védelmi,
- gazdasági,
- egészségügyi-szociális, turisztikai,
- oktatási-kutatási rendeltetésűek.

A védelmi rendeltetésű erdő lehet védett, vagy védő szerepű. Az ilyen erdőkben a gazdálkodási tevékenység csak speciális szabályok szerint folytatható.

- **Védett** az az erdő, amelyet természeti értékei miatt természetvédelmi oltalomban részesítettek.
- **Védő szerepe** azoknak az erdőknek van, amelyek sérülékeny területek (pl. eróziós völgyek, árterek), vagy emberi létesítmények (pl. utak, vasutak, gátak, mezőgazdasági-, ill. lakó területek stb.) védelmét biztosítják.

A gazdasági rendeltetésű erdőben az elsődleges cél az erdei termékek előállítás, hasznosítása.

Egészségügyi-szociális, turisztikai rendeltetésű erdők közé sorolhatók a sport, turisztika, az üdülés céljára telepített park-, vagy üdüléserdők, illetve a gyógyintézmények környezetében lévőek.

Oktatási-kutatási célt szolgáló erdők a tanerdők, a kutatási vagy kísérleti erdők és a vadasparkok.

A hagyományos erdőgazdálkodás következtében létrejött, többnyire egykorú erdőket koruk alapján három csoportra oszthatjuk:

Fiatal erdő: keménylombos főfafaj esetén a 30 évnél, lágylombos esetén a 15 évnél fiatalabb erdők. Ezen területek jellemzően sűrűk, viszonylag sötétek. Élőhelyi értéke általában csekély, bár a vadállomány jól érzi magát benne. **Középkorú erdő:** az a keménylombos erdő, amely 30 évesnél idősebb, de a 70 évet még nem éri el, és az a lágylombos erdő, amely legalább 15 éves, de nem öregebb 40 évnél. Általában kialakult cserje- és lágyszárúszinttel rendelkezik.

Idős erdő: kora kemény lomb esetén meghaladja a 70 évet, lágy lombú erdőnél a 40 évet. Általában kimagasló élőhelyi értékkel rendelkezik, nagy a fajgazdagsága.

Örök erdő: nem a hagyományos módon, hanem pl. szálalva kezelt erdő, melyben egyszerre, egymás közelében, mindenféle korú faegyed megtalálható. Szerkezete a természetes, ősi erdőszerkezethez jóval közelebb álló, s többnyire rendkívül fajgazdag.

Az erdők fenntartása és védelme az egész társadalom érdeke, jóléti szolgáltatásai minden embert megilletnek, ezért az erdővel csak a közérdekkel összhangban, törvényileg szabályozott módon lehet gazdálkodni!

Az erdő, mint tulajdon

Az erdő más, mint egy mezőgazdasági terület. A faanyag pénzben kifejezhető értékénél rendszerint nagyobbak a pénzben nem, vagy csak nehezen kifejezhető, társadalmilag fontos védelmi, esztétikai és egyéb értékei. Emiatt az erdőtulajdon használatát számos előírás szabályozza.

Az erdővel, mint tulajdonnal tehát a jogok mellett kötelezettségek is járnak. Az erdőtulajdonosok számára előírt fontosabb jogszabályok és tanácsok a www.aesz.hu oldalon részletesen elérhetők. A legfontosabb előírások a következők:

1. Az erdőtulajdonosok és erdőgazdálkodók jogait, kötelezettségeit és nyilvántartásba vételét az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV. törvény 13-14. §; a végrehajtására kiadott, többször módosított 29/1997. (IV. 30.) FM rendelet 13-19. §; továbbá az Erdőrendezési Szabályzatról szóló 88/2000. (XI. 10.) FVM rendelet 56.§ szabályozza.
2. Az erdőben gazdálkodási tevékenységhez, mindenekelőtt a fakitermeléshez, az erdészeti hatóság előzetes engedélyét kell kérni. Engedély nélküli fakitermelés esetén az erdészeti hatóság az erdőgazdálkodót (tulajdonost, jogszerű használót) erdőgazdálkodási bírsággal sújthatja.
3. Gazdálkodási engedélyt az erdő tulajdonosa vagy jogszerű használója csak akkor kaphat, ha előzetesen kérte az erdészeti hatóságnál erdőgazdálkodói nyilvántartásba vételét.
4. Az erdő tulajdonosai osztatlan közös tulajdon esetén, bejegyzett erdőgazdálkodó hiányában, egyetemlegesen felelősek az erdő védelméért, az erdőgazdálkodási munkák elvégzéséért, az erdő őrzéséért. Ezen kötelezettségek elmulasztása esetén az erdészeti hatóság erdőgazdálkodó kijelölését kezdeményezheti.

Az ártéri ligeterdők

A folyószabályozások előtt az alföldi területek túlnyomó része a Tisza árteréhez tartozott. Élővilágát a folyó vize, az áradások alapvetően meghatározták.

Aszerint, hogy egy-egy terület milyen gyakran, és milyen hosszú ideig kapott elöntést, különböző növényvilág alakult ki. Ezek a növénytársulások jellemzően sávokban (zónákban) kísérik a folyómedert, illetve a lefolyástalan területeket.

Az ártéri erdő felépítése

Az ártér felépítése, az alacsonyabb térszinttől a magasabb felé haladva a következő:

Mély ártér:

- hínáros;
- mocsaras (nádas, gyékényes);
- bokorfüzesek, láperdők (fűz-, égerlápok).

Alacsony ártér:

- rétek, réti lápok (nádasodó lápok, kiszáradó láprétek, mocsárrétek);
- puhafa ligetek (fűz- és nyárligetek, égerligetek).

Magas ártér:

- keményfa ligetek (tölgy-, kőris-, szilligetek).

Ártéri bokorfüzes és fűz-nyár ligeterdő

Ármentes szint:

- üde, lombos erdők (alföldi, gyertyános tölgyesek);
- száraz, felnyíló erdők (erdőssztyepp tölgyesek);
- zárt, száraz gyepek (alföldi sztyepprétek);
- nyílt, száraz gyepek (homokpusztai gyepek)

A hosszabb ideig szárazra kerülő iszapon különleges, iszaptársulások és jórészt közönséges gyomokból álló gyomtársulások uralkodnak. A folyókat a rendszeresen elárasztott mélyebb térszíneken bokorfüzesek szegélyezik. Ezek a néhány méteres fűzek sűrű bozótost alkotnak, aljnövényzetük gyér.

A folyótól távolodva a bokorfüzeseket már valódi erdő, a puhafás (más néven fűz-nyár) ligeterdő váltja fel. Meszes, az időnkénti elárasztás következtében tápanyagokban dús talajokon jönnek létre. Ezek az erdők ma is szinte kizárólag a hullámtéren állnak. Jellemző fáik a fehér fűz, a törékeny fűz, a fehér- és a fekete nyár, de előfordul a mézgás éger is. A fák alatt a cserjeszint általában nem túl sűrű, legjellemzőbb a talajon kúszó hamvas szeder.

Nagyon jellemző a ligeterdőre az egyes szinteket összekapcsoló, az egyéb növényzetre rátelepedő, kúszónövényekből álló „fátyoltársulás”. Ilyen liánnövény a komló, az ebszőlő csucor, az erdei iszalag, a sövényiszulák, a ritka ligetiszőlő, a gyakori parti- és vadszőlő, valamint a süntök. Az aljnövényzet több tagját, például a nagycsalánt gyomként ismerjük, de itt őshonos.

A gyomok mellett jellemzőek még egyes sás- és keserűfű fajok, valamint a ritkább, ám annál szebb, védett nyári tőzike és a dekoratív mocsári nőszirm.

A fűz-nyár ligeterdők a szabályozott európai folyók mellől szinte eltűntek, így a Tisza kiterjedt hullámtéri ligetei nagy jelentőséggel bírnak.

Ártereknek, a többnyire elöntéstől mentes magas fekvésű területein keményfa (vagy tölgy-, kőris-, szil-) ligeterdők jelennek meg. Ezek jórésze ma már a mentett oldalon található. A keményfaliget uralkodó fafajai: a kocsányos tölgy, a magyar kőris, a vénic szil, és terjed benne az amerikai származású zöld juhar és amerikai kőris. A cserjeszint változatos és sűrű. Található itt egybibés galagonya, kányabangita, veresgyűrű som, kutyabenge és tatárjuhar is.

Mocsári nőszirm

Az aljnövényzet itt igen gazdag, a hegyvidéki, üde erdőkéhez hasonló, a csilagvirágok, a tavaszi tőzike, a keltikék, a medvehagyma, a bogláros szellőrózsa, a salátaboglárka, a szagos müge, a podagrafű és a varázslófű jellemzők.

A folyóvölgy úgynevezett ökológiai (zöld) folyosóként működik, ami azt jelenti, hogy a honos fajok mellett, hegyvidéki növényfajok is megjelennek (Teleki-virág, acsalapu stb.). Probléma azonban, hogy a folyó az agresszíván terjedő növényeket (gyalogakác, zöldjuhar, amerikai kőris, vadszőlő, magas aranyvessző) is a területre szállítja, amelyek visszaszorításáért küzdeni kell.

Vannak azonban olyan növények is, amelyek csak itt élnek, és amelyek természetvédelmi oltalom alatt állnak! Ilyen például a tiszaparti margitvirág és a debreceni torna.

A Tisza, illetve a Tisza-völgy állatvilága is rendkívüli fajgazdagsággal rendelkezik. A folyóvölgy topográfiai elhelyezkedése következtében egyedülállóan fontos szerepet tölt be az európai ökológiai hálózatban, szabályozottsága ellenére is sok tekintetben egyedülálló értékeket képvisel az európai folyók sorában.

A folyó menti vizes élőhelyeknek, a morotváknek, a hullámtéri erdőknek, vagy akár a folyót kísérő meredek partfalaknak rendkívül gazdag az állat- és növényvilága, amit óvnunk és védenünk kell. Ezért olyan gazdálkodási, tájhasználati módot kell kialakítani, amely az embernek is hasznvételi lehetőséget biztosít, de kevés beavatkozást igényel, s így segít a sokszínűség megőrzésében.

A védett nyári tőzike

Az erdők termőhelyi viszonyai

A Tisza árterületén a száraz, kontinentális klíma és a szélsőséges vízjárás nem kedvezett a zárt erdőtársulások kialakulásának. A hullámtereken szélsőségessé vált vízháztartáshoz a növények nagy része nem tudott alkalmazkodni. Az ártereken gazdálkodók nehezen tudtak tervezni, fajtát választani, és nehéz volt megtalálni az optimális ültetési időt is.

A most kialakított, megváltozott vízháztartás többletvíz nyeréséhez vezet, ami a talajvízből és az időszakos elárasztásokból származik. Ezzel a módszerrel már az erdőssztyepp klímán is kialakulhat a zárt erdőtársulás.

Az erdő kialakítását/kialakulását nagymértékben befolyásolja a térszíni fekvés, a folyó hordalékszállítása és leginkább a talaj jellemzői.

A talaj

Az árvizek során lerakódott talajok minősége és vastagsága a mozgó víz sebességétől, az áradás időtartamától és a hordalékszállítás mértékétől függően alakult ki. Így szerkezete igen változatos, számos réteg található egymáson (agyag, iszap, homok, meszes rétegek). A hullámtereken szikesek is előfordulnak, helyenként nem a felszínen, hanem a folyó hordaléka alatti, mélyebb rétegekben. Utóbbi kedvezőtlen hatást gyakorolhat a növényi vegetációra.

Szikes talaj

Erdősítés tervezésekor tehát elkerülhetetlen a szakértő bevonásával végrehajtott termőhelyvizsgálat!

Általánosságban az egyes térszintek termőhelyei nagyban eltérhetnek egymástól, így a térszintek szerint, kicsit tovább bontva a korábban említett ártéri szinteket, a hullámtereken az alábbi termőhelyek különböztethetők meg:

Nagyon mély fekvésű termőhely, amely általában kötött, agyagos talajokat, mint például feltöltődött morotvákat, fattyúágakat, mély vízű kubikgödröket jelent, amelyeket a víz a leg hamarabb öntött el, tehát az elárasztás itt a leghosszabb. Később ezekből - magukra hagyva - lefolyástalan lápok, részben fűzekkel és nyárral beerdősült területek alakulnak ki. Ezek erdősítési célra a legkevésbé alkalmas területek.

Mély fekvésű termőhely, amelyet iszapos, könnyebb agyagtalajok jellemeznek, amelyet a víz hamar elöntött. Nagy többségben természetszerű fűz-nyár ligeterdők találhatóak rajta. A csatornarendszer tisztításával kitűnő területei lehetnek a nemesnyár-ültetvényeinek is.

Középmély fekvésű termőhely, amelyen iszapos, vagy könnyű agyagtalajok, s rajtuk jellemzően nagy fatömegű nemesnyár-ültetvények találhatóak. A szabályozás előtt ez adott otthont a keményfás ligeterdőknek, sok helyütt itt találhatóak a kocsányos tölgyesek maradványai.

Középmagas fekvésű termőhely az, amelyek között sok a szikes talaj, mivel a területeket a ritka elöntés (közepes, vagy nagy árvizek esetén) jellemezte. Ekkor a vízborítottság 2-3 hetes volt. A legtöbb Tisza-ártérre jellemző fafaj megtalálható rajta.

Magas fekvésű termőhely, melyet csak a magas árvizek képesek elárasztani, rajtuk a vízborítottság 1-2 hétig tart. Itt találhatóak a gyepek, szántók, számos helyen nemesnyarasok, tölgyesek. A nemesnyár nem igazán kedveli ezt a területet, kisebb fatömeget ad, viszont a tölgyeseknek ez jelenti az ideális termőhelyet.

Az ártéri erdők legfontosabb szerepe az ártér vízháztartásában rejlik, mivel a fák mélyre nyúló gyökereikkel sok víz felvételére és megtartására alkalmasak, ily módon szabályozva a vízeloszlást. Párologtatásuknak köszönhetően a terület páraéhsége csökken, és nő a harmat mennyisége. Az ártéri erdők a folyó áradásakor felveszik az egyébként felszínen összegyűlő vizet, raktározzák azt, majd az ár levonultával lassan visszajuttatják környezetükbe, csökkentve az aszály előfordulásának lehetőségét.

Az erdőgazdálkodás és az erdőtelepítés

A jelenleg túlnyomó részben mezőgazdasági területeken az elöntések növekedésével az erdőgazdálkodás szerepe jelentősen megnő. Emiatt újra kell gondolni a már meglévő erdőkben folytatott gazdálkodást, illetve a mezőgazdasági művelésre alkalmatlanná váló területek többségén célszerű erdőt telepíteni.

A természeti állapot javulásával a természet szerű erdőgazdálkodást érdemes előtérbe helyezni. Ez jellemzően az őshonos fafajokra és a természetes folyamatokra épít, és segít a természetes erdei környezet kialakításában, az élőhelyek fenntartásában és az érzékeny területek megóvásában!

Az erdősítés és az erdőfenntartás mellett szóló érvek a következők:

- megállapítottan a vidékfejlesztés és az agrár-környezetvédelem egyik fő támpillére lehet;
- a földhasználatban az erdők arányának emelkedése javítja a mezőgazdasági termelés gazdaságossági hatékonyságát;
- a hazai faanyag szükségletek, helyi forrásokból történő kielégítése javít a kereskedelmi mérlegen;
- javítják a környezeti állapotot;
- helyi munkalehetőségeket teremtenek, növelik a térség népességmegtartó képességét;
- csökkenti a gyenge minőségű, gazdaságtalan és hosszú távon fenntarthatatlan szántóföldek arányát;
- a tulajdonviszonyok rendbetételével nő a munkahelymegtartó képesség is;
- fokozódó társadalmi igényeket elégít ki, jelentősen növelve a falusi és ökoturizmus attrakcióit (pihenési, kikapcsolódási lehetőséget biztosítva);
- az erdők élővilágának gazdagodása, az élőhelyek számának növekedése.

Gyalogakác, zöld juhar, amerikai kőris

Húsos som, kőkény

Mint az erdőgazdálkodást befolyásoló tényezőt, meg kell említeni, hogy a hullámtéri szántók és gyepek felhagyásával, gyorsan betelepültek az úgynevezett adventív, agresszívan terjedő fajok. Ezek gyors alkalmazkodóképességüknek köszönhetően számos területről már teljesen kiszorították az őshonosnak számító fajokat, és akadályozhatják a víz lefolyását is. A legelterjedtebb adventív fajok: a gyalogakác, a zöld juhar és az amerikai kőris.

Az ipar számára kedvező tulajdonságokkal rendelkező, nemesnyarasok telepítésével visszaszorultak az őshonos fekete nyarasok. Ezek visszatelepítése mostanra szinte lehetetlenné vált, hiszen a nemesnyárral folyamatosan kereszteződő génállománya nem tiszta.

Az előntések gyakoriságához és időtartamához igazodva csak olyan fajokot ültethetünk, amelyek jól illeszkednek a tájba, bírják az előntéseket, növekedési ütemükkel nem szorítanak ki más, őshonos fajokat.

Erdősítéskor törekednünk kell a biológiai sokféleség fenntartására, esetleg javítására!

Az ártéren megélő őshonos fajok: fehér nyár, rezgő nyár, fekete nyár, (nyír), törékeny fűz, fehér fűz, kecskefűz, (kislevelű hárs), mézgás éger, hamvas éger, madárcseresznye, zselnice meggy, mezei juhar, korai juhar, hegyi juhar, tatárjuhar, magas kőris, magyar kőris, vénic szil, mezeiszil, kocsnányos tölgy.

Az ártéren megélő őshonos cserjék: kőkény, vadrózsa, galagonya, kecskerágó, varjútövis, benge, veresgyűrű som, húsos som, mogoró, kányabangita, kutyabenge, fagyal, bodza, rekettyefűz, kosárkötő fűz, csigolyafűz, mandulafűz, szeder, málna és ligeti szőlő.

A fent felsorolt fajok használata javasolt, mind az erdőfelújításokban, mind pedig a telepítésekben honosságuk, és víztűrő képességük miatt.

Az erdőszítés nem csak a tájképet javítja, és haszonvételi lehetőségekkel szolgál, hanem árvízvédelmi és természetvédelmi feladatokat is ellát.

Telepítéskor elérendő árvízvédelmi paraméterek a következők:

- a part menti galériaerdők ne akadályozzák a mederben a víz és a jeges ár levonulását;
- a nagyvízi levezetősávban a faállomány csak szükségszerű mértékben növelje a mederérdességet;
- a hullámtéri erdők, különösen a gát menti védősávok akadályozzák meg a gátakra eső hullámverést;
- az aljnövényzet, az alacsony elágazó fák, kúszócserjék ne akadályozzák a lefolyást.

Telepítéskor elérendő természetvédelmi célok a következők:

- a növény és állatvilág fajgazdagságának fenntartása;
- az őshonos fajok változatosságának, génkészletének fenntartása;
- védett területen a fafajok megfelelő arányainak fenntartása;
- jellegzetes tájkép védelme, tájjelleg megőrzése;
- többszintes, gazdag cserje és lágyszárú vegetációval rendelkező erdők létrehozása;
- állományszerkezet javítás, a kultúrerdők egyes összetételűre váltása.

A hullámtér bizonyos sávjaiban (parti sáv, középső és töltés menti sáv) csak az árvizek levonulását segítő beavatkozások végezhetők, a megsabott árvízvédelmi előírásoknak megfelelően.

- a parti sávban a folyó partján minimum 10 méteres sáv, amelyet a jeges ár levonulása, a medermérések, a partbiztosítási művek építése, a karbantartási és esetleges védelmi munkák érdekében szabadon kell tartani, a természetesen felújuló fás növényzetet időszakonként és szakaszonként lehet kitermelni;
- a középső sávban (nagyvíz levonulási sáv) legkedvezőbb a rét és gyepgazdálkodás folytatása;
- a töltés menti sáv, ami két részre tagolódik: a töltés vízoldali 10 méteres sávja alkotja a biztonsági sávot, ezt rendszeresen kezelni, gyepesítve, hasznosítva rendezni kell. A további 80 méteres sávban pedig olyan erdőt kell telepíteni, amely védi a töltést a hullámveréstől (például a fűzesek, tölgyesek).

A tározók területe átmenet a hullámtér és a mentett oldal között. Itt az árvizek levonulása nem elsődleges szempont, ezért itt nagyobbak a lehetőségei az erdőtelepítéseknek.

A telepítés főbb tényezői

Vízborítottság

A fák fennmaradásának előfeltétele a víz jelenléte, de ha túl sok jut belőle, akkor az végzetes hatással lehet az erdő életére. A három hónapot meghaladó elöntéseket például csak a bokorfűzesek bírják. Így hát fontos a fekvésnek megfelelő fafaj választás!

Ha az elöntés csupán 3-4 hétig tart és a fák nyugalmi időszakában (télen) történik, akkor azt a legtöbb fafaj gond nélkül átvészeli. Azonban pangó víz esetén, annak elvezetéséről 5-6 napon belül gondoskodni kell!

A mély fekvésű, hosszan elöntött területeken az erdősítést bakhátas technológiával célszerű elvégezni. A **bakhát** a talaj eredeti síkjából kiemelkedő (gépi technológiával előállított), tra-

péz keresztmetszetű hasáb, a szintvonallal párhuzamosan elkészített, enyhén tömörített föld-sáv, mely létesítésének célja az erdősítésnek a káros belvizek elleni védelme.

Fák kora

Az idősebb erdők általában jobban viselik a hosszan tartó elöntéseket is, így az előnevelt fák ültetése biztosabb fennmaradást eredményez.

Telepítés ideje

Minden szempontból az ősszel történő telepítés ajánlatos!

Szaporítóanyag

A mag és csemete lehetőleg a közelből származzon, így nagyobb valószínűséggel biztosítható, hogy a helyi klimatikus viszonyokat jól bíró erdőt lehessen nevelni.

A felhasznált szaporítóanyagnak az erdészeti szaporítóanyagokról szóló 110/2003. (X. 21.) FVM rendelet értelmében igazolt származási bizonyítvánnyal kell rendelkezni!

Az erdősítés történhet:

- gyenge termőtalajú/minőségű szántóterületek erdősítésével;
- felhagyott legelők, kaszálók beültetésével;
- faültetvény átalakításával (nemesnyarasok;)
- a már meglévő erdőkben végzett erdőfelújítással.

A táj szerkezete is a mozaikos, foltos erdősítés felé mutat, ami az erdősávok közti rétek, legelők meghagyásával, a védettebb részeken gyógynövények termesztésével, az erdőszelek cserje szintjén gyümölcsények (gyümölcsös és bogysók) telepítésével érhető el.

Ahhoz, hogy az ártéri ligeterdők ne akadályozzák az árvizek levonulását, laza szerkezetű erdő kell telepíteni. *Így ajánlott a fás-legelő-s élőhelyek kialakítása, szemben az összefüggő ártéri erdős megoldással.* Ezekre alkalmas területek lehetnek többek között a holtágak rehabilitációs kotrásából származó, iszap elhelyezésére használt, kedvezőtlenebb tulajdonságú szántóterületek, melyeken a szikkasztás után kialakítható a természetszerű erdő, fás-legelő-s élőhely.

Ahogy a gyümölcsészet és a legeltető állattartás esetében, az erdősítéskor is figyelniük kell a tájszerkezet fenntartására, ügyelve arra, hogy maradjanak érintetlen területek. *Tartsuk szem előtt, hogy a rosszul kezelt erdők a megnövekedett környezetterhelésekkel szemben is gyengébb ellenálló képességűek!*

Szántóterületek, korábbi legelők/kaszálók erdősítése

A szántóterületekkel szemben, az árvizes helyeken telepített erdőkre jellemző, hogy:

- képesek felfogni, tározni és egyenletesebben elosztani az árvízi vizeket;
- megkötik a talajt, így az nem mosódik le;
- esővonzó hatásúak/ enyhítik a nyári forróságot;
- stabilizálják a regionális klímát;
- globálisan pedig hozzájárulnak az üvegházhatású szén-dioxid gáz megkötéséhez.

Pásztás, vagy mozaikos talajelőkészítést követően lehet magról vetni, vagy csemetét ültetni.
Tilos a mélyebb talajművelés és a vegyszer használat!

Faültetvény átalakítása

A leggyakoribb faültetvények az akácosok és a nemesnyaras területek. A nemesnyarasok átalakítása viszonylag egyszerűbb. Véghasználatukat követően a termőhelynek megfelelő őshonos fajokkal általában megoldható az erdősisítés.

Az akácosok átalakításakor nem feltétlenül jó megoldás a tarvágás, mivel azt intenzív sarjfelverődés követi! Minden szempontból a leggazdaságosabb, ha kezdetben a sarjadzást akadályozzuk meg, ezt nyár végi vágással tehetjük meg, majd az állományba lékeket vágva alakíthatjuk ki a betelepíteni kívánt honos csemeték helyét.

Mindkét esetben a felújítást az őshonos fák és cserjék megóvása mellett, kíméletes döntéssel kell elvégezni! Ezek a területeken ugyanis már jelentős a betelepült élővilág, s annak változatossága is!

Igen fontos lehet, hogy ezeken a területek már a hagyásfoltos módot válasszuk, hiszen így folyamatosan maradnak érintetlen részek, ahol az élővilágot a legkevésbé zavarjuk.

A szálalás

A **szálalás** a faállomány évről évre megismétlődő, állandóan folyó, szálanként történő kitermelése, melynek során a faállomány szerkezetében lényeges változás nem áll be. Egyazon területen a vágás, a felújítás és a nevelés összekapcsolódik, tehát az így kialakult erdőnek nincs vágásterülete és vágáskora.

A szálalás a természetes felújuláson alapszik, amely a természetre van bízva. A felújulás lehetőségét megadjuk azzal, hogy erős, nagy fákat vágunk, így a záródás csökken, de az elgyomosodás veszélye még nem áll fenn. A szálaló erdőgazdálkodás normális kialakításának lehetősége az ártéren meglehetősen kicsi.

A valódi szálalóerdő főfajára vonatkozó kritériumok:

- árnytűrő fafajra épüljön;
- gyakran teremjen, és jól újuljon;
- árnyalásból felszabadulva meginduljon a növekedése;
- hosszú életkorú legyen.

Az erdőkárosítók

Az erdők és a fák legnagyobb károsítói a gombák és a rovarok. Súlyos károkat okoz azonban a tűz, a viharok, a hó, az egyes területeken felszaporodott vadállomány, valamint az illegális fakitermelés is.

Az erdő, mint jövedelemforrás

A középpontban a természetszerű erdőgazdálkodás, az erdők fenntartása és fenntartható fejlesztése kell, hogy legyen.

Nagyléptékben az erdő legfontosabb javai sorra a következők:

- talaj- és vízvédelem,
- biológiai sokféleség megőrzése,
- klímaváltozás mérséklése,
- a mezőgazdasági rendszerek támogatása,
- ipari- és tűzifa alapanyag,
- a lakosság foglalkoztatása (munkahely),
- rekreációs szolgáltatások,
- a természeti és a kulturális örökség védelme.

Az ártéri ligeterdők a fákon kívül számos más hasznvételi lehetőséggel is szolgálnak. A fasorokkal elegyítve, foltokban telepített gyümölcsös, vagy akár vadgyümölcsökből álló társulások különlegesen zamatos, ízletes gyümölcsöket teremnek. Jó lekvárok, befőttek állíthatók elő belőlük.

Több odafigyeléssel biogyümölcsöst alakíthatunk ki (Mivel ezeken a területeken egyébként sem használható vegyszer!), és ugyanez elmondható a cserjések bogyós terméseiről is. Ezen területek jó termőhelyei a különféle gombafajoknak is, így a gombászat egy másik hasznos kivételi forma lehet.

Erdei séta

Gombászás

A ligetesen kialakított fás, legelős, gyepes területek mindenkor jól hasznosíthatók a legeltető állattartás szempontjából is. A fák árnyékot és vakaródzó felületet adnak az állatok számára, miközben az állatok meggátolják a gyorsan terjedő gyomok, gyalogakácosok növekedését.

A sorok közt, védett erdőszéleken természetközeli számos gyógy-, és fűszernövény is.

Az erdő, javítja a tájképet, és jelentős turisztikai vonzerővel bír. Egy erdei séta testi, lelki felüdülés a városi levegőhöz, a rohanó élethez szokott embereknek.

Számos jó példa mutatja az erdei iskolák fontosságát, hasznosságát is. Az ifjú nemzedékek itt közel kerülhetnek a természethez, megtanulhatják megőrzésének fontosságát, élvezhetik a friss levegő jótékony hatását. Az erdő valóságában szembesülnek a benne található értékekkel, miközben megtanulják jelentőségét.

Az energia célú fafelhasználás egyre jobban terjed hazánkban is. Fatüzelésű erőművek létesültek, s mások átállnak fatüzelésre. A vékony fák jól hasznosíthatók a farost/faforgács lemezek előállításában is.

Az erdővel együtt jár a vadak állományának növekedése is, ami lehetővé teszi a vadászatot, vadgazdálkodást is.

Jogszabályok

Tanulmányozza folyamatosan a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium által kiadott rendeleteket, jogszabályokat, mert ezen a területen is fontos a jogszabályok ismerete, továbbá hasznos információkhoz juthatnak a megszerezhető támogatásokról!

Fontosabb jogszabályok:

1. 62/2008. (V. 14.) MVH Közlemény a mezőgazdasági területek erdősítése támogatás igényléséről
2. 48/2008. (IV. 22.) FVM rendelet a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv alapján az Európai Unió által társfinanszírozott mezőgazdasági területek erdősítéséhez nyújtott támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 132/2004. (IX. 11.) FVM rendelet módosításáról
3. az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdészeti potenciál helyreállítására nyújtandó támogatások igénybevételének részletes szabályairól szóló 32/2008. (III.27) FVM rendeletet és a hozzá kapcsolódó egyéb jogszabályok
4. 27/2008. (III. 12.) FVM rendelet a vadgazdálkodáshoz kapcsolódó tevékenységek csekély összegű (de minimis) támogatásáról
5. 33/2008. (III. 27.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nem termelő mezőgazdasági beruházásokhoz nyújtandó támogatások részletes feltételeiről
6. 39/2008. (III. 29.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból finanszírozott egységes területalapú támogatás (SAPS) 2008. évi igénybevételével kapcsolatos egyes kérdésekről

Támogatások

Agrártámogatás az erdőtelepítésre

A mezőgazdasági terület erdősítése a **Nemzeti Vidékfejlesztési Terv** keretében támogatható ugyanúgy, mint az erdőtelepítés és -felújítás is.

Támogatás nyújtható:

- a mezőgazdasági hasznosítású földterületek erdősítéséhez (1. év), és
- a telepítési költségeken túlmenően az erdősített területek után hektáronként fizetendő éves juttatás ötéves időtartamon (2-6. év) keresztül a gondozási feladatok (az erdőtelepítés ápolása és védelme) költségeinek fedezetére, továbbá
- az erdősített területek után hektáronként fizetendő éves juttatást húszéves időtartamon (1-20. év) keresztül a jövedelemkiesés fedezetére.

Ezeket a támogatásokat azon magánterületen gazdálkodók vehetik igénybe, akik az erdősítést megelőzően az érintett földterületen gazdálkodtak. E rendelet szerint ez különösen olyan szántóföldet, gyepterületet, állandó legelőket és évelő növények termelésére használt területeket foglalhat magában, amelyen rendszeresen folytatnak gazdálkodást.

A mezőgazdasági területek erdősítéséhez adható támogatás 80 százaléka EU-hozzájárulás, 20 százaléka hazai forrásból finanszírozható.

A támogatás általános előfeltételei:

- a támogatottnak a területek birtokosának kell lennie. A bérlő általi kérvényezésnél be kell mutatni a tulajdonos egyetértő nyilatkozatát;
- erdőtelepítés esetén a támogatásképes minimális területnagyság 1 hektár, ennél kisebb terület csak erdőterülettel közvetlenül határos területnél megengedett;
- karácsonyfával történő fásítás nem támogatható;
- a rövid vágásfordulójú, gyorsan növekvő fajtákkal (vágásforduló <15 év) történő erdősítés esetén csak az ültetési költség támogatható.

Nem adható támogatás a korai nyugdíjaztatási támogatásban részesülő gazdálkodóknak.

A nem mezőgazdasági területek erdőtelepítése az **Európai Mezőgazdasági és Orientációs Alapból** támogatható.

Támogatási lehetőségek az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program keretében /2007-2013/

Mezőgazdasági területek erdősítéséhez nyújtható támogatás fő szabályai

A támogatás igénybe vehető

Az erdőtelepítés helye szerinti erdészeti tájba illeszkedő célállomány telepítésére:

- erdőtelepítési első kivitellhez;
- ápolásához;
- erdőtelepítés miatti jövedelem-kiesés pótlásához.

Az erdőtelepítési első kivitelhez nyújtandó támogatás alap- és kiegészítő támogatásból áll. A kiegészítő támogatás csak az alaptámogatással együtt vehető igénybe. Ápolási támogatás az első kivitel megvalósulásának évét követő 5 éven át vehető igénybe.

Jövedelempótló támogatás az első kivitel megvalósulásának évét követő legfeljebb 15 éven át vehető igénybe. A jövedelempótló és emelt szintű jövedelempótló támogatást a kérelmező csak akkor veheti igénybe, ha ápolási támogatásra is jogosult. Arra a területre, amelyen köztesművelést végeznek, nem vehető igénybe jövedelempótló támogatás.

Amennyiben a jogosult mezőgazdasági terület a Magyar Állam tulajdonában van, vagy a használója 50% feletti állami tulajdonban levő gazdasági társaság, illetve költségvetési intézménynek minősülő használó, akkor csak az erdőtelepítés első kiviteléhez jogosult támogatás igénybevételére.

Nem vehető igénybe támogatás

- karácsonyfa, díszitógally-telep, egy vágásfordulóra tervezett faültetvény létesítése;
- 15 évnél rövidebb vágáskorral tervezett faállományok telepítésére;
- a tervezett erdőtelepítés helye szerinti erdészeti tájban nem támogathatónak minősített célállománytípusra.

A támogatás mértéke

Területalapú vissza nem térítendő támogatás.

Az erdőtelepítési első kivitel és az ápolás támogatásának mértéke, valamint a jövedelempótló kifizetések mértéke:

- az első kivitel, valamint az ápolási támogatás függ a tervezett célállománytól, és attól, hogy a terület Natura 2000, vagy KAT besorolásban szerepel-e, illetve, hogy az adott terület géppel járható-e vagy sem. Az első kivitel támogatásának mértéke 580 euró és 1800 euró között várható hektáronként, míg az ápolási támogatás évente 150-280 euró összeg között tervezhető hektáronként;
- a jövedelempótló támogatások mértéke függ az erdősítéssel érintett mezőgazdasági földterület hasznosítási módjától, valamint attól, hogy a kérelmező jogosult-e az emelt szintű jövedelempótló támogatására (hektáronként 70-230 euróra).

A támogatás igénybevételének feltételei

- a kérelmező rendelkezzen az erdészeti hatóságnak az erdőtelepítés kivitelezési terve tárgyában hozott jóváhagyó határozatával (a továbbiakban: erdőtelepítési engedély);
- az erdőrészlet 3 méter meghaladó koronavetület nélkül számított területe érje el az 1 hektárt; amennyiben az erdőrészlet erdőterülettel közvetlenül határos, úgy a 0,5 hektárt;
- nem végezhető erdősítés olyan védett természeti területeken, illetve Natura 2000 területeken, ahol a jelenlegi tájszerkezet vagy művelési ág megtartandó és a biológiai sokféleség megőrzése szempontjából előnyös;
- a kedvezményezettnek az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV. törvény IV. fejezetének, valamint az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV. törvény végrehajtásának szabályairól szóló 29/1997. (IV. 30.) FM rendelet erdőtelepítésre, fásításra vonatkozó rendelkezéseit teljesítenie kell.

A kérelmező köteles

- az erdőtelepítést a kiadott engedélyben foglaltaknak megfelelően vagy az erdészeti hatóság által jóváhagyott módosítással végrehajtani;
- az erdőtelepítést legkésőbb a támogatási döntést követő évben megvalósítani;
- az erdőrészlet határainak azonosíthatóságáról a támogatási időszak alatt gondoskodni;
- az első kivétel részben történő elmaradása esetén az erdészeti hatóságnál az erdőrészlet megosztását kezdeményezni.

A Natura 2000 erdőterületek utáni kifizetések fő szabályai

Támogatási lehetőségek

A terület nagyságától, illetve annak besorolásától függő vissza nem térítendő területalapú támogatás vehető igénybe. Támogatható az a legalább 0,5 hektárt elérő erdőterület,

- amely a jogszabály alapján lehatárolt Natura 2000-es fizikai blokkban helyezkedik el, és
- amelyre az erdőgazdálkodó az illetékes erdészeti szakhatóság által jóváhagyott üzemtervvel rendelkezik.

Nem vehető igénybe támogatás

Ha a területi jogosultság megszűnt; illetve az Európai Unió az adott támogatási időszak kezdetén a Natura 2000 területre vonatkozó jóváhagyását visszavonja.

Figyelje az aktuális pályázati lehetőségeket!

A támogatás mértéke

40 euró/ha/év

A támogatás igénybevételének feltételei

Támogatás igénybevételére nem jogosult az az erdőgazdálkodó, aki (amely):

- 50% feletti állami tulajdoni hányaddal rendelkező gazdasági, illetve egyéb szervezet;
- költségvetési szerv;
- az adott erdőterületre az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló 1698/2005/EK tanácsi rendelet 47. cikke szerinti erdő-környezetvédelmi kifizetésekről szóló külön jogszabály alapján támogatást kapott.

Támogatásra jogosultak magánszemélyek és önkormányzatok, valamint azok társulásai. Támogatást az a földhasználó vehet igénybe, aki vállalja, hogy a támogatás igénylése esetén:

- a területen megőrzi a Natura 2000 területté történő kijelölést megalapozó természetbeni állapotot;
- erdőgazdálkodási tevékenysége során betartja a külön jogszabályban az erdőművelési ágra vonatkozó földhasználati szabályokat;
- gazdálkodása során betartja az illetékes erdészeti szakhatóság által jóváhagyott üzemtervben előírtakat.

Erdő-környezetvédelmi támogatások fő szabályai

Támogatás vehető igénybe

- agresszíven terjedő, idegenhonos fa- és cserjefajok visszaszorítására;
- leromlott szerkezetű, nem idegenhonos erdőállományok átalakítására;
- természet szerű erdőállományok felújulásának sikerességét biztosító kézimunka igényes ápolásokra;
- erdőborítás fenntartása, erózió elleni védelem és vizes élőhely védelme érdekében;
- közjóléti rendeltetésű erdők fenntartására;
- őshonos erdőállományok tarvágásos felújításának visszaszorítására;
- őshonos erdőtársulások terjedésére a szukcessziós folyamatok támogatásával;
- erdei tisztások kialakítására és fenntartására;
- szálaló erdőgazdálkodásra;
- erdészeti-genetikai erőforrások megőrzésére erdészeti génygyűjteményben (ex situ), erdőállomány-, illetve faalakban;
- speciális erdei élőhelyek és a természetes erdőfelújítás lehetőségének biztosítására.

A támogatás mértéke

A támogatás csak olyan, az erdőgazdálkodó által önként vállalt kötelezettségek teljesítése esetében fizethető, amelyek a hatályos jogszabályokban foglalt kötelezettségeken túlmutatnak.

A kötelezettségek betartását általában 5-7 évre kell vállalni, azonban egyes célprogramoknál ez ennél hosszabb is lehet, pl. az erdőszerkezet-átalakítás, valamint a szálaló erdőgaz-

dálkodás támogatása esetén a 10 év. A támogatás legkisebb összege 40 euró hektáronként, legmagasabb összege 200 euró hektáronként, a vállalt kötelezettségek függvényében.

A támogatás igénybevételének feltételei

Támogatásra jogosultak magánszemélyek, önkormányzatok, valamint ezek társulásai:

- a támogatott az erdészeti hatóság által nyilvántartásba vett erdőgazdálkodó (1996. évi LIV. tv. 13. § (5) bekezdés);
- a kérelmező az erdészeti hatóság által jóváhagyott üzemtervvel rendelkezik;
- az őshonos erdőtársulások önerdősülés útján történő terjedése kivételével az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőterület;

A legkisebb támogatható terület 1,0 hektár. Az eltérések az egyes célprogramoknál nevesítésre kerülnek:

- támogatás egész erdőrészletre, egyéb részletre vagy azok természetben lehatárolt részére adható, amely M=1:10 000 méretarányú térképen ábrázolva van;
- az őshonos erdőtársulások önerdősülés útján történő terjedése célprogram esetében a támogatás egész parcellára adható.

A támogatásból nem részesülhetnek azok az erdők és fásítások, amelyek:

- a Magyar Állam tulajdonában vannak, vagy
- 50% feletti állami tulajdonban levő gazdasági társaság, illetve költségvetési intézménynek minősülő szerv a használója.

Agrár-erdészeti rendszerek első létrehozása mezőgazdasági földterületeken

Támogatás vehető igénybe

Támogatás vehető igénybe extenzív mezőgazdasági és erdészeti rendszereket egyesítő agrár-erdészeti rendszerek létrehozására. A támogatás a létesítési költségeket fedezi. Az agrár-erdészeti rendszerek létrehozása során tághálózatú, vagy fasor jellegű fásítások telepítése mellett állattartás, szántóföldi növénytermesztés, cserjeültetés vagy gyógynövénytermesztés biztosítja az adott földterület többcélú hasznosítását.

Az intézkedés részterületei

- legeltetési célú agrár-erdészeti rendszer;
- szántóföldi, növénytermesztési célú agrár-erdészeti rendszer;
- bogyós ill. erdei gyümölcs termelésére létrehozott agrár-erdészeti rendszer;
- szarvasgomba-termesztési agrár-erdészeti rendszer.

Nem vehető igénybe támogatás

- nem támogatható karácsonyfa- és díszítőgally-telep létesítése, valamint 15 évnél rövidebb vágáskorral tervezett faállományok telepítése;
- nem telepíthetőek a következő fafajok: zöldjuhar (*Acer negundo*), bálványfa (*Ailanthus altissima*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*), kései meggy (*Padus serrotina*), gyalogakác (*Amorha fruticosa*).

A támogatás mértéke

Területalapú vissza nem térítendő támogatás.

A támogatás igénybevételének feltételei

Támogatásra jogosultak:

- IIR-ben regisztrált magántulajdonosok, azok társulásai, illetve önkormányzatok és azok társulásai;
- az ügyfélnek a terület használójának, annak tulajdonosának, vagy haszonbérletjének kell lennie. A haszonbérlet időtartama a kérelem benyújtásától számított minimum 15 év.

Fatermetű elemként az erdőtörvényben erdei fafajként meghatározott fajok telepíthetők, valamint 50%-os elegyarányt meg nem haladó mértékben telepíthetők a következő fafajok és fafajták: királydió, háziberkenye, búzával érő körte, húsvéti rozsmaring alma, Penyigei szilva, vörös szilva, beszercei szilva, mirabolán szilva, bódi szilva, rózsabarack (nem nemesített változat), cigánymeggy. Továbbá:

- a területen hektáronként minimum 100 db, maximum 300 db fatermetű elemet kell telepíteni, amelyek mérete a gyökfőtől a csúcsrügig legalább 100 cm;
- bogys, ill. erdei gyümölcs termelésére létrehozott agrár-erdészeti rendszer esetében minimális cserjeszám 400 db/ha;
- szarvasgomba-termesztés esetén maximum 500 db/ha facsemete telepíthető, és csak a terület egyenletes borítása a feltétel.

Nem mezőgazdasági célú területek első erdősítésének támogatása

Támogatás vehető igénybe

Támogatás igényelhető azoknak a földterületeknek az erdősítésére, amelyek a mezőgazdasági földterületek első erdősítése intézkedés alapján támogatásra nem jogosultak. A támogatás a létesítési költségeket fedezi. A termelésből kivont mezőgazdasági területek esetében (parlagterületek) a fenntartási költségekhez hozzájáruló éves támogatás az erdősített hektárok után, legfeljebb öt éves időtartamra terjed ki.

Az erdősítésre olyan környezeti okok miatt alkalmas területek jelölhetők ki, mint például az erózió elleni védelem, vagy az éghajlatváltozás hatásainak enyhítéséhez hozzájáruló erdészeti erőforrások bővítése, mely magában foglalja a biodiverzitás növelését, a vizek állapotának védelmét, az árvízvédelmet és a klímaváltozás csökkentését.

Jogosult nem mezőgazdasági terület: az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap Garancia Részlegéből, valamint az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból finanszírozott egységes területalapú támogatás adott évi igénybevételével a MePAR besorolása alapján nem támogathatónak minősül.

Ápolási támogatásra jogosult parlagterület: olyan jogosult nem mezőgazdasági terület, melyet a támogatási kérelem benyújtását követően a Földmérési és Távérzékelési Intézet távérzékeléses vizsgálattal parlagterületként határoz meg.

Nem vehető igénybe támogatás

- karácsonyfa- és díszítőgally-telep létesítésére;
- egy vágásfordulóra létesített faültetvényre;
- a 15 évnél rövidebb vágáskorral tervezett faállományok telepítésére;
- a tervezett erdőtelepítésnek a telepítés helye szerinti erdészeti tájban nem támogathatónak minősített célállomány-típusra.

A támogatás mértéke

Az erdőtelepítési első kivitel ápolási támogatásának mértéke függ a tervezett célállománytól, és attól, hogy a terület Natura2000, vagy KAT besorolásban szerepel-e, illetve, hogy az adott terület géppel járható-e vagy sem. Az első kivitel támogatásának mértéke 580 euró és 1800 euró között várható hektáronként, míg az ápolási támogatás évente 150-280 euró összeg között tervezhető hektáronként.

A támogatás igénybevételének feltételei

az erdőtelepítési első kivitelhez nyújtott támogatást a jogosult terület jogszerű használója veheti igénybe;

- az erdőtelepítés ápolásához nyújtott támogatást a támogatásra bejelentett terület használója akkor veheti igénybe, ha az erdősíteni kívánt terület parlagterület;
- amennyiben a támogatásra bejelentett terület a Magyar Állam tulajdonában van, a 100%-os állami tulajdonban levő gazdasági társaság, illetve költségvetési intézménynek minősülő használó csak az erdőtelepítés első kiviteléhez jogosult támogatás igénybevételére;
- nem végezhető erdősisítés olyan védett természeti területeken, illetve Natura 2000 területeken, ahol a jelenlegi tájszerkezet, művelési ág megtartandó, és a biológiai sokféleség megőrzése szempontjából előnyös;
- a kedvezményezettnek az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV. törvény IV. fejezetének, valamint az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV. törvény végrehajtásának szabályairól szóló 29/1997. (IV. 30.) FM rendelet erdőtelepítésre, fásításra vonatkozó rendelkezéseit teljesítenie kell;
- a kedvezményezettnek rendelkeznie kell az erdészeti hatóság által határozatban jóváhagyott, a kedvezményezett nevére szóló erdőtelepítési engedéllyel (az erdőtelepítési kivitelezési terv jóváhagyó határozata).

Az erdészeti potenciál helyreállítása és megelőző intézkedések bevezetése

Támogatás vehető igénybe

Támogatás vehető igénybe a tüzek és más természeti katasztrófák által károsított erdőkben történő erdészeti potenciál helyreállításához, valamint a megelőző intézkedések bevezetéséhez.

Az intézkedés részterüetei

Megelőző intézkedések:

- tűzmeelőzés:
 - tűzpászta kialakítása és fenntartása a közepesen és erősen tűzveszélyes erdőterületeken,
 - nem értékesíthető, vékony tisztítási anyag (tisztításból kikerülő faanyag) ellenőrzött megsemmisítése (aprítékolás),
 - legalább 100 hektár egybefüggő erdőterületen víznyerőhely kialakítása;
- vegyszeres védekezés;
- az Erdészeti Mérő Megfigyelő Rendszer részére történő adatszolgáltatás.

Kárfelszámolásra irányuló intézkedések:

- biotikus kár felszámolása
- abiotikus kár felszámolása

A támogatás mértéke

Vissza nem térítendő támogatás: normatív, terület alapján, az egyes védekezési módoktól függően. Monitoring-rendszerben való részvétel esetén az erre vonatkozó szerződésben rögzítettek alapján.

A támogatás igénybevételének feltételei

Támogatásra jogosult:

- minden esetben az erdészeti hatóság által nyilvántartásba vett (1996. évi LIV. 13. § (5) bekezdés) erdőgazdálkodó, aki jóváhagyott üzemtervvel rendelkezik;
- erdőtűz megelőző intézkedések esetén a közepesen tűzveszélyes és tűzveszélyes erdőterületek (megyék) erdőgazdálkodói, akik rendelkeznek tűzvédelmi tervvel;
- vegyszeres védekezésre irányuló támogatási kérelem esetén a hatáskörrel rendelkező hatósági védekezést elrendelő határozattal rendelkező;
- kárfelszámolásra jogosult területek;
- erdőtűz-megelőzési intézkedések esetében az erősen és közepesen veszélyeztetett területek;
- biotikus, és abiotikus károsítás esetén az Országos Erdőállomány Adattárban szereplő területek.

Nem termelő beruházások erdőterületeken

Támogatás vehető igénybe

Az intézkedés keretében támogatás vehető igénybe olyan beruházásokra, amelyek erdő-környezetvédelmi vagy más környezeti célkitűzés alapján vállalt kötelezettségek teljesítésével kapcsolatosak, vagy emelik az érintett terület erdejének vagy fás területének közjóléti értékét. A nem termelő beruházások olyan befektetések, amelyek az erdők gazdasági értékét, jövedelemtermelő képességét jelentősen nem befolyásolják.

Az intézkedés részterületei

- erdő-környezetvédelmi beruházások:
 - erdőállomány alatti erdősíttéssel történő szerkezetátalakítás,
 - tarvágást követően történő szerkezetátalakítás,
 - állománykiegészítéssel történő szerkezetátalakítás;
- erdőszerkezet javítása csoportos jellegű állományneveléssel őshonos lombos főfajájú erdőállományokban;
- erdőszegélyek kialakítása;
- természetkímélő anyagmozgatási módszerek alkalmazása.

Közjóléti beruházások fő szabályai

Erdei iskola, erdei kirándulólhely, kilátó, arborétum, erdei emlékhelyek létesítése, felújítása, korszerűsítése.

A támogatás mértéke

Vissza nem térítendő területalapú támogatás.

A támogatás igénybevételének feltételei

Támogatást vehetnek igénybe erdőgazdálkodók, önkormányzatok, kistérségi társulások, civil szervezetek.

Erdőgazdálkodási gépek beszerzéséhez nyújtott támogatások fő szabályai

Támogatás vehető igénybe:

Az irányító hatóság által közleményben meghatározott erdőgazdálkodási gépek beszerzésére.

A támogatás mértéke

- kérelmezőnként és benyújtási időszakonként legfeljebb 20 millió Ft;
- a támogatás mértéke a beruházás összes elszámolható kiadásának 50%-a;
- ha a beruházás kedvezőtlen adottságú, vagy Natura 2000 területen valósul meg, a támogatás mértéke a beruházás összes elszámolható kiadásának 60%-a.

Támogatás igénybevételének feltételei

Támogatásra jogosult a nyilvántartásba vett erdőgazdálkodó, az engedélyezett erdészeti csemetekert üzemeltetője, és, aki magántulajdonosnak, illetve azok társulásának, vagy önkormányzatnak, illetve azok társulásának a tulajdonában lévő területen gazdálkodik.

Az erdőgazdálkodó akkor jogosult támogatást igénybe venni, ha

- rendelkezik legalább 50 ha erdővel, vagy 5 ha erdészeti csemetekerttel;
- vállalja, hogy a támogatási határozat kézhezvételétől számított 2 éven belül képzésen vesz részt.

Az erdészeti csemetekert üzemeltetője csak a szaporítóanyag-előállítás gépeinek, a magtermő állományok kialakítása gépeinek, valamint a csemetetermesztés gépeinek beszerzésére vehet igénybe támogatást.

Erdészeti termékek értéknöveléséhez nyújtott támogatások fő szabályai

Támogatás vehető igénybe

Az irányító hatóság által közleményben megállapított:

- katalógusban szereplő gép- és technológia beszerzésére;
- építési normagyűjtemény szerinti építésre, épületgépészet kialakítására, korszerűsítésére a támogatás kizárólag a támogatási rendelet mellékletében kihirdetett elsődleges feldolgozás termékeivel kapcsolatos beruházásokra vehető igénybe.

A támogatás mértéke

- legkisebb összege 500.000 Ft, legmagasabb összege 100.000.000 Ft;
- a támogatás mértéke az elszámolható kiadások 40%-a.

A támogatás igénybevételének feltételei

Támogatásra jogosult az a mikrovállalkozás, amely erdőgazdálkodással foglalkozik, vagy az erdőgazdálkodóval kötött szerződés alapján elsődleges faipari terméket gyárt, és rendelkezik legalább öt évre szóló, az erdőgazdálkodási terven alapuló keretszerződéssel. Ha a

kérelmező erdőgazdálkodó, akkor a beruházásnak erdőgazdálkodási terven kell alapulnia, és le kell fednie a beruházással érintett üzem névleges kapacitásának 70%-át.

Az erdészet fejlesztésével és korszerűsítésével összefüggő infrastruktúra javításához és fejlesztéséhez nyújtandó támogatások fő szabályai

Támogatás vehető igénybe

- az erdőfeltárást szolgáló műszaki létesítmények – Erdészeti Utak Tervezési Irányelveknek megfelelően;
- fejlesztésére, felújítására, beleértve a kapcsolódó műtárgyakat;
- az erdőtalaj védelmét szolgáló műtárgyak építésére, felújítására, mérnökbiológiai létesítmények megvalósítására;
- az erdő vízháztartását szabályozó műtárgyak építésére, felújítására;
- állapotváltozást feltáró földmérési munkák elkészítésére;
- erdei iskolák, magán erdészeti központok épületeinek építésére.

Kizárólag önállóan üzembe helyezhető és rendeltetészerű használatra alkalmas beruházás támogatható, amely a támogatási kérelmet benyújtó tulajdonába kerül, forrásainak felhasználásával, valamint a fejlesztés saját vagy bérelt területen valósul meg.

A támogatás mértéke

- a támogatás összege kérelmezőnként legfeljebb 100.000.000 Ft;
- az elszámolható kiadások alapjául szolgáló egységárakat az építési normagyűjtemény tartalmazza. A támogatás mértéke a beruházás során felmerült összes elszámolható kiadás 80%-a.

A támogatás igénybevételének feltételei

A támogatás igénybevételére jogosult erdőgazdálkodó:

- rendelkezik minimum 50 hektár erdőterülettel;
- a beruházással érintett üzem megfelel a gazdasági életképesség kritériumának, azaz a standard fedezeti hozzájárulás meghaladja az öt európai mértékegységet;
- vállalja, hogy a beruházással érintett üzem a fejlesztés megvalósítását követő első lezárt gazdasági évben meg fog felelni a gazdasági életképesség kritériumának.

Összegzés

Az erdei életközösségeink gazdagságának hosszú távú megőrzése, kizárólag a természetvédelmi oltalom alatt álló területeken nem lehetséges, vagyis kiemelt jelentőségű a nem védett erdős területek (a mátrix) kíméletes kezelése.

A 21. században az erdőgazdálkodás csak akkor tud megfelelni a vele szemben támasztott ökológiai, környezetvédelmi, kulturális és egyéb igényeknek, ha ezek ökonómiai előfeltételeit a fa és egyéb erdei termékek bevételeiből fedezi. A fa olyan újratermelhető, környezetbarát nyersanyag, amelynek a megtermeléséhez a nap szolgáltatja az ingyenes energiát (asszimiláció, fotoszintézis). A fa csökkenti a levegő széndioxid tartalmát, az elnyelt szenet tárolja, és feldolgozása, hasznosítása sem jár jelentős környezetszennyezéssel. Ehhez hozzájárul, hogy az elhasznált fa (öreg fa) lebomlik, de például energianyeres céljaira is hasznosítható. Ez vonatkozik a feldolgozás során vagy egyéb helyen keletkező „fahulladéokra” (faforgács, fűrészpor) is.

Hangsúlyozandó, hogy itt is a térség, a vidék, a falu összefogására van szükség. A különféle gazdálkodást folytatók együttműködése elengedhetetlen a rendszer működéséhez és az emberek megélhetéséhez.

Irodalomjegyzék

1. <http://www.terraalapitvany.hu/cian/novenyv.html>; 2008. május 30.
2. BOKARTISZ Füzetek 3.; Az ártéri erdők kezelése; 2005
3. Tasi Julianna: A legelők felkészítése a legeltetési időnyre, a fontosabb mérgezőnövények; Agrárágazat 2008. április (<http://www.pointernet.pds.hu/ujzagok/agraragazat/2008/04/20080421232116492000000154.html>); 2008. május 29.)
4. Czirok István: A szálalásról és a szálalóvágásról; Állami Erdészeti Szolgálat Erdőtervezési Osztály 1999.
5. Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal, Központ Erdészeti Igazgatóság, http://www.aesz.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=133&Itemid=422; 2008. május 15.
6. Solymos Rezső: A világ, Európa és Magyarország erdei, az erdők fenntartásának és fejlesztésének tudományos alapjai; 2004. december 6.
7. <http://www.hik.hu/tankonyvtar/site/books/b159/ch23s32.html>, 2008. május 18.
8. Solymos Rezső: Világ, Európa és Magyarország erdei, az erdők fenntartásának és fejlesztésének tudományos alapjai, elhangzott 2004. december 6-án
9. Dobrosi Dénes-Szabó Gábor: A Tisza ártéri erdeinek változása 1990 és 2000 között; WWF Füzetek 20.; Budapest 2001.
10. Czirok István: A szálalásról és a szálaló vágásról (2. javított és bővített kiadás); Állami Erdészeti Szolgálat 1999.

Ha kérdése van, kérjük, keressen minket:

Vízügyi és Környezetvédelmi Központi
Igazgatóság
1012 Budapest, Márvány utca 1/d
Levélcím: 1253 Budapest, Pf. 56.
Központi telefonszáma: +36-1/ 225-44-00
www.ovf.hu

Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium
Fejlesztési Igazgatóság
1135 Budapest, Váci út 45.
Levélcím: 1399 Budapest, Pf: 677
Központi telefonszám: +36-1/ 238-6666
www.fi.kvvm.hu

Az Európai Unió által társfinanszírozott projekt

Infovonal:

06 40 638 638

nfu@meh.hu · www.nfu.hu